

LETO IX.

2. JANUARJA 1956.

ŠTEV. 180.

MISLI OB NOVEM LETU

Če so o Božiču hitele naše misli v domovino, če so se naše moli = tve ob jaslicah in pri polnočnicah dvigale k Bogu, da bi dal našim ljubim in dragim pod Triglavom miru in jih napolnil z upanjem in zaupanjem v božjo Ljubezen, potem smo dolžni posvetiti novoletno razmišljanje sebi, beguncem, slovenski emigraciji.

Precej let je že tega, ko smo se lotili na tem mestu emigrant = skega vprašanja. Brez tradicionalnih vezi in brez predsodkov smo proučili razmere, nakar smo na podlagi grenkega zaključka odkrito povedali, na kakšen način bi bilo t e d a j mogoče združiti vsa prizadevanja svobodnih Slovencev v korist našega naroda. Naloteli smo na gluha ušesa. Vendar se kljub temu nismo ustavili. Razmišljali smo na prejšnjem, globlje. Tekom let smo prišli do novih spoznanj in novih zaključkov. Skrbno smo pazili, da nas čas ne bi pustil zada, in da bi bila naša reakcija na dogodke v domovini in v svetu sodobna. Ko smo tako prišli do novih ugotovitev glede naše emigracije, smo doživeli, da so za nami prilezli - vsaj s petletno zamudo - oni, ki so nas spočetka kritizirali ali odklanjali. Iz poročila na naslednjih straneh vidimo, da manjka samo najhen korak, poslednja koncesija, in naša zamisel iz leta 1950. bi bila na poti uresničenja.

Že lani smo opozorili, da ne kaže, da bi bilo še vedno mogoče rešiti vprašanje konsolidacije svobodnega slovenstva samo s formalnimi, tehničnimi, nekateri pravijo "pravnimi", sredstvi. Zdaj že celo dvomimo, da tudi s političnimi, češ da je vzrok naše nesloge, ker da se ločimo v programatskih osnovah.

Čas je brez usmiljenja postavil na dnevni red nova vprašanja; v razvoj je vključil nove činitelje in odprl je povsem nove perspektive, tako za narod v domovini kot za obmejne Slovence in zlasti še za emigracijo. Ne smemo pozabiti, da zaradi posebnih okoliščin emigrantski čas posledično teče vsaj še enkrat hitreje, kot za one, ki bivajo na slovenski zemlji. Slovenskemu izseljencu, in ta izraz postaja vse bolj in bolj odgovarjajoč za protikomunističnega begunca, postaja vprašanje tkzv. "narodnega predstavnštva" drugovrstnega pomena, ker se s hudo naglico sam bliža problemu, ko bo moral sebe in zlasti svojo družino reševati svojemu rodu.

Po drugi strani pa med politično mislečimi emigranti ni prišlo do nič večjega zbližanja, četudi so se ponekod zmanjšale, občutno zmanjšale idejno politične razdalje odnose in jih sploh ni bilo. (Nedavna besedna vojna okoli "slovenske države" je vendar dovolj nazoren primer.)

Tako prihajamo do novega spoznanja, da postajajo zdaj že sociološki činitelji odločilni v razvoju slovenske emigracije in verjetno vsake druge, ki sama od sebe ne dojema v dovoljni meri spreminjajočih se prilik. Z vsakim letom je problem izmenjave generacij težji. Mnogo težji v emigraciji, ki se v gotovem pogledu predaja utvaram, kot pa pri matičnem narodu, ki zaradi svoje priklenjenosti na rodno grudo živi vsaj v tem pogledu normalno.

Ni nekega občega zdravila ali predpisa, kako reševati to vprašanje. Kajti kakor ga ni v pogledu odnosa med ostarelim očetom in dorašim sinom, tako ga ni med onemoglo generacijo in novim rodom. Vsek

ga mora reševati sam zase - posameznik ali družba, stranka ali narod. Kdor je količkaj spremljal svetovne dogodke minulo leto, mu ni moglo ostati prikrito, kako rešuje tak problem politično zrel narod.

Z novimi generacijami ne prihajajo samo nove ideje, ampak se spreminja tudi njihov odnos do minljivega sveta, ki je ostarel. Po = dobnost kot je prišla z novimi ljudmi na mesto imperijev skupnost svo = bodnih in enakopravnih narodov, tako bo v našem primeru z novim ro = dom prihajalo do spremenjenega pojmovanja vloge in pomena politič = nih strank v izseljenstvu.

Čas sam bo rešil ves ta problem, če ga nočejo ali ne znajo re = šiti ljudje; le da utegnejo biti potem posledice hujše in bolečina neprimerno večja.

SRBI IN HRVATJE

V začetku decembra lani je bil izpuščen iz zapora dr.Dragoljub Jovanović, prvak srbske "Narodne kmečke stranke", ki je bil leta 1947. obsojen od jugoslovanskega komunističnega režima na devet let ječe. Lani se je raznesla tudi vest, da je v zaporu težko obolel, pa je po tem zapadni tisk pozival Titov režim, da naj Jovanovića izpusti, ker da je bil obsojen zaradi svojih zapadnjaških pogledov, katerih tudi zadnja leta sam Tito ni mogel vedno skrivati.

Dr.Jovanović je sprva sodeloval s komunističnim režimom, a je kaj kmalu spoznal, da more igrati samo vlogo koristne budale. Prešel je v opozicijo in napadal totalitarni režim. To ga je končno privedlo v ječo. Poznavalci srbskih razmer zatrdjujejo, da uživa dr.Jovanović v Srbiji nekako takšne simpatije kot jih n.pr.med Hrvati kardinal Štepinac. On da je zaenkrat edina resna demokratična osebnost, ki bi lahko vsaj teoretično združila okoli sebe večino srbskega naroda. Bo jazen pred tem, da je bila dejanski vzrok, da ga toliko časa niso ho teli komunisti pomilostiti.

Nekje smo brali, da pada vloga srbskega narodnega voditelja v domovini pod silo prilik na dr.Dragoljuba Jovanovića, dočim v srbski emigraciji na Adama Pribičevića. Morda je takšno mnenje, vsaj glede emigracije, nekoliko drzno. Kajti doslej so emigrantski Srbi skoro brez razlik pripisovali to funkcijo prof.Slobodanu Jovanoviću, čeprav niso od takega skoro spontanega favoriziranja imeli prav nobene prak tične koristi. Nočemo s tem reči, da bi bil Adam Pribičević primer = nejši, zlasti ko se je ločil od GLASU KANADSKIH SRBA in se oglašal v novi, neodvisni DEMOKRATSKI MISLI. Slejkoprej je to srbska stvar, ki jo najbrešijo srbski emigranti sami.

Toda gledano z vidika jugoslovanske emigracije, si pa dovoljuje = mo opozoriti, da postaja vedno manj stvarno kritiziranje dr.Vladka Mačka, češ da samo on preprečuje konsolidacijo jugoslovanske emigra = cije. To zlasti po objavi njegovega pisma Raiću, čeprav pri tem seve da ne moremo mimo dr.Krnjevićevih periodičnih protisrbskih izpadov, (ki jih pa po drugi strani večkrat izzovejo sami Srbi.) Hočemo reči, da dobiva spričo nerešljive srbske razdeljenosti vedno močnejšo ve = ljavo dr.Mačkovo stališče, da ne ve, s kom od Srbov naj bi razgovar = jal glede ureditve hrvatsko-srbskih odnosov. Kateri srbski politik uživa nesporno zaupanje vsaj večine begunskih političnih skupin, če že ni mogoče ugotoviti njegove zaslombe v domovini? Bilo je že več poskusov, da bi se srbska emigracija konsolidirala, poskusov bodisi v Parizu, Londonu, Kanadi ali Združenih državah Amerike, - toda brez kakkega uspeha. Poleg osnovnih misli, ki veljajo tudi v tem primeru, kot smo jih nakazali v glavnem uvodniku, smo poleg tega še mnenja, da utegnejo biti odnosi med begunski mi Srbi in Hrvati lažje rešljivi, ko bodo begunski Srbi rešili svo = je lastne odnose sami med seboj. In Hrvati tudi.

KLIC TRIGLAVA
57, Totland Road
LEICESTER

Izhaja 1.in 3.ponedeljek v mesecu.

NISO ŠE POZABILI NANJ

Lani aprila sem opozoril na pojav novega slovenskega lista, ki ga je malo prej pričelo izdajati argentinsko krilo begunske "Slovenske demokratske stranke". SVOBODNA BESEDA je sicer hotela biti dvo-mesečnik, vendar pa ji to, zaradi argentinskih razmer menda, ni uspelo. Ob njenem rojstvu pa me je presenetilo, da se je ni prav nič spomnila njena krušna mati ali mačeha, DOMOVINA, osrednje glasilo imenovane stranke. Ta izhaja precej poredkoma v Združenih državah Amerike. To je govorilo v prilog glasovom, da so mnenja v Demokratski stranki ne koliko deljena, če že nič drugega ne.

Zdaj to potrjuje g. Tugomer Prekoršek v novemberski številki SVOBODNE BESEDE, v članku "O Narodnem odboru za Slovenijo". Že leta 1950. naj bi se SDS odločila, da je potrebna reorganizacija tega narodnega odbora. Strankinemu vodstvu je bil predložen reorganizacijski predlog, ki je bil kasneje 'načelno sprejet', vendar pa do 'glasovanja v po = drobnostih ni prišlo'. Pač pa so v Združenih državah živeči člani Demokratske stranke leta 1953. formulirali svoj predlog in ga povze = li v DOMOVINI, kar naj bi - po vseh znakih sodeč - predstavljalo mne = nje strankinega vodstva. To pa argentinskim Demokratom ni bilo všeč, kot je razvidno iz Prekorškovega članka. Zato se "v okviru SDS vrši postopek, ali bo stranka to stališče (slovenskih Demokratov v Ameri = ki) sprejela".

Ureditev spora je seveda stvar strankinih članov samih. Nečlane pa utegne zanimati predvsem razlika med enim in drugim predlogom, ker zadevata oba zamišljeno reorganizacijo slovenskega narodnega odbora.

V prvi točki - obnovitvi predsedništva - ni nobene razlike. To naj bo tako organizirano, da se bo moglo sestajati na sejah.

Razlika je vidna v drugi točki. Argentinski predlog je zamislil vzpostavitev "Slovenske zaveze" kot "zakonitega predstavnika sloven = ske demokratske emigracije"; sestavljale bi jo "vse politične skupi = ne med Slovenci v svobodnem svetu, ki pristanejo na politične osnove in izjave, ki so osnova Narodnega odbora in Slovenske zaveze". Narod = ni odbor bi moral podajati tej Zavezi poročila o svojem delu. V pri = meru zavrnitve poročila bi moral Narodni odbor odstopiti, podpisnice medstrankarskega dogovora (SLS, SDS in socialisti) pa bi imenovalle nove člane Narodnega odbora, ki bi uživali zaupanje Slovenske zaveze. - Po predlogu ameriških slovenskih Demokratov naj bi poleg narodnega od = bora obstojalo "širše narodno predstavništvo", ki bi imelo posvetoval ni značaj. Sestavljali naj bi ga predstavniki političnih skupin, pa tudi narodni, kulturni in socialni javni delavci. Razlika bi bila to rej predvsem v tem, da je v drugem primeru širši odbor posvetovalen, dočim je v prvem vsaj toliko vrhoven, da mu je narodni odbor odgovo = ren, da ga lahko razreši, četudi ostane privilegij strank, da sesta = vijo novi odbor, v taki sestavi, ki bi zadovoljil Zavezo. Šlo bi to = rej za nezaupnico gotovim osebam in njihovem delu ali nedelu, ne pa zaupnico ali nezaupnico strankam in njihovi politiki.

Argentinski predlog je bil še za to, da izjava Narodnega odbora od 29. oktobra 1944. zaradi spremenjenih prilik ne prihaja več v po = štev in naj bi odbor sprejel novo politično izjavo, na katero bi mora le pristati nove politične skupine, ki bi vstopile v Slov. zavezo. V četrti točki sta oba predloga, kot vse kaže, mislila na isto: spreme = njene prilike narekujejo nov dogovor med tremi strankami, ki sestavlja jo Narodni odbor, pri čemer naj bi omilili ostrino ključa med stran = kami (po sedanjem ima namreč SLS vedno absolutno večino v odboru, če = prav je, kot je razložila DOMOVINA, "politika in akcija Narodnega od = bora le vskladenje politike in akcije njegovih sestavnih delov, strank!)

Poleg teh dveh predlogov obstoja še predlog g. dr. Celestina Jelen ca, o katerem sem že poročal lani. Njegov predlog se dejansko razliku je od predloga ameriških slovenskih Demokratov samo v dveh točkah: posvetovalni "Slovenski narodni svet" naj bi sestavljali vsi Sloven = ci, ki želijo biti njegovi člani. Zelo zanimiva pa je programatska toč

ka, kjer se sicer Svet izreka za Jugoslavijo, vendar pa "ni ovire, da ne bi član narodnega sveta snoval v svojih mislih tudi druge kombinacije, če to dela na tak način in v taki obliki, da ne vzbuja nerazpoloženja ali mržnje proti Hrvatom ali Srbom in če odklanja uporabo sile za doseg svojih namenov." To je bila vsekakor zamišljena koncesija pristave gibanja za slovensko državo, čijih reakcije pa doslej nisem mogel zabeležiti.

'Načelna kriza v Odboru'

V argentinski samo-SLOVENSKI POTI je bil g. Jože Kessler mnenja, da je razpravljanje o reorganizaciji Narodnega odbora brezplodno, dokler se vse tri stranke idejno politično ne zedinijo. On namreč vidi v novem programu Slovenske ljudske stranke, objavljenem leta 1954., "odstop od poprejšnjega brezpogojnega jugoslovanskega okvirja". Ker se je vodstvo SLS odločilo za pogojni pristop v jugoslovansko državno tvorbo, je bila s tem, zaključuje g. Kessler, omajana idejno programatska osnova Narodnega odbora, kajti niti Demokrati niti socialisti zaenkrat niso sledili Ljudski stranki, marveč se še vedno krčevito oklepajo jugoslovanske tradicionalnosti.

Kljub takemu odklanjanju očemu stališču po razpravi pa je stališče g. Kesslerja za Narodni odbor simpatično v zaključku, pa tudi sicer realistično. Istočasno ko kritizira obstoječi Odbor, odsvetuje, da bi se delalo na ustanavljanju paralelnega foruma. Po njem zavzema namreč Slovenski narodni odbor še vedno ključno postojanko sredi slovenske politične emigracije.

Naj omenim še nekaj dopolnilnih misli g. Prekorška v BESEDI: po njem se reprezentativnost in ugled narodnega odbora manjšata, ker njegovi člani zagovarjajo stališče, da je Narodni odbor odgovoren samo strankam, ki ga sestavljajo; zdaj namreč ne moremo govoriti o rednem strankarskem življenju in organiziranju. Za g. Prekorška je problem Narodnega odbora "vprašanje vskladenja zgodovinskega poteka doma s stvarnostjo podeljenosti politične emigracije Slovencev danes v svet, ko so se med njimi pojavile nove struje in gibanja in se uveljavila". Tako zanj ne leži poudarek na organizacijskem vprašanju, tudi ne na legitimacijah, niti ne na tem, ali naj ostane narodni odbor podrejen trem strankam-ustanovnicam; tudi se njemu ne zdi odločilen značaj širšega sveta in njegov delokrog, pristojnost. "Gre za globlja vprašanja, ali smo Slovenci v stanju mirno združiti se v Narodni svet in skladno sodelovati, da vnesemo v delo za demokratizacijo naše domovine največ, kar je možno." Zato vidi on v Jelenčevem predlogu, četudi simpatizira za argentinski demokratski predlog, lepo priložnost, da pridejo vsi delavoljni Slovenci skupaj in se pomenijo. (pa)

POGLEDI V BODOČNOST

(Dopis)

Če bi sodili slovensko ali jugoslovansko politično emigracijo samo po obsegu njenega tiska ali po številu organizacij, potem bi verjetno zasedli prvo mesto. Vendar pa to še zdaleč ni dokaz o njeni politični plodovitosti in učinkovitosti. Emigracija ima oči vse preveč uprte v minulo. Ker s preteklostjo še zdaj ni opravila in potegnila stvarnih zaključkov in naukov, je tako tudi njeno ocenjevanje sedanjosti bolj sentimentalno kot stvarno. Potem pač ni čudno, če dejansko ne vidi nobenih perspektiv za bodoče. Frazasti programi tega ne odtehtajo.

Tako utegne biti zanimivo napovedano predavanje dr. Vlastimira Stojanovića iz Pariza. Govoril bo v Londonu v okviru "Združenja srbskih piscev" (ki redno prireja predavanja), o evoluciji in revoluciji v sodobni politiki. Problem misli zagrabiti iz širših, ne samo jugoslovanskih vidikov. Vendar namerava, kot sem obveščen, pri tem sprožiti nekaj novih idej, ki zadevajo celotno jugoslovansko emigracijo. Dr. Stojanović je politično neodvisen; pred nekaj leti je zapustil Jugoslavijo.

Predaval bo 8. januarja tl. ob 5 h pop. na 32, Bolton Gardens, SW 5.

VPRAŠANJE JUGOSLAVIJE

(Od posebnega dopisnika iz Trsta)

V begunskem tisku tu in tam zasledim diametralno nasprotno izhodišče, kadar se razpravlja o Jugoslaviji in razpoloženju našega naroda v domovini glede nje. Eni trdijo, da so doma za Jugoslavijo, drugi pa pravijo, da so za samostojno državo Slovenijo izven Jugoslavije.

Po daljšem opazovanju in registriranju so tole moji zaključki:

Ko se je kmalu po osvoboditvi 1.1945. poleglo prvotno navdušenje zavrežim in so ljudje spoznali, da imajo opravka s polnim komunizmom, se je v obupu širila parola: Samo izpod Tita! Naj se Jugoslavija razbije, le da ga bomo rešeni! To razpoloženje je stvarjalo situacijo, v kateri Trsta in glasovi iz emigracije za nekako tržaško državo, kasneje za Intermarij in končno za združeno Panevropo. To je bilo zlasti v zvezi z ostro začrtano sovjetsko interesno sfero. Apeliralo se je na Jalta in teritorialno tolmačilo kupčijo "Fifty-Fifty": Srbija Sovje = tom, Slovenija in Hrvaška pa Zapadu. Se po prelomu s Kominformo so mnogi računali z razpadom Jugoslavije v tem smislu, češ da bo Stalinu ljubši del Jugoslavije (Srbija) kot pa nič; in da bo zato rad prepustil Angloamerikancem hrvaško-slovenski del v zameno, če skupaj strmoglavijo Tita. Tako bi bil tudi uresničen jaltski sporazum... Vse kaže, da so doma sanjali o taki kombinaciji predvsem pod vplivom političnih analiz in prerokovanj iz - emigracije.

Situacija pa se je povsem spremenila, ko so Angloamerikanci prišli krepko podpirati Tita in je ta uspešno ključoval Moskvi. "Pobožne želje", rešiti se Tita-komunista z razbitjem Jugoslavije, so se spremenile v "pobožne želje", rešiti se komunizma pod pritiskom zaveznikov, čeprav Tito začasno ostane. Predvsem pa globoko prodrlo spoznanje, da Zapač potrebuje v svoji politiki proti Sovjetom Jugoslavijo in da na njeno razbitje niti misli ne.

Kot stvar danes stoji, tega vprašanja, razbitja Jugoslavije, doma ni več na dnevnem redu. Pač pa iščejo drugih predstav, kako bi bilo možno rešiti se komunističnega režima.

LAUSCHE JE PESIMIST

Za Stevensonom in senatorjem Kefauverjem je sredi decembra naznačil svojo kandidaturo za predsedniško imenovanje Demokratske stranke tudi slovenski rojak Frank Lausche, ohijski guverner. Ob tej priliki je znani Alistair Cooke, dopisnik MANCHESTER GUARDIANA in BBCja, pisal, da ima Lausche to nepolitično navado, da pove, kar misli in kadar misli. Tako je sam opozoril na poglobitni nedostatek, da je katoličan in da bo kmalu star 61 let, (Stevenson 55, Kefauver samo 52 pomladi). Tako ne računa na uspeh svoje kandidature in se ne namerava prizadevati, da bi bil kaj več kot "ljubljeni sin" Ohija. Namerava pridobiti prospektivne člane ohijske delegacije za zvezno demokratsko konvencijo, da bodo vsaj ob prvem zveznem glasovanju volili za Lauschet, - nič drugega. Teoretično je takih "ljubljenih sinov" seveda na začetku konvencije lahko toliko, kolikor je držav. Šele tekom nadaljnjih glasovanj izpadajo manj resni tekmeci in nazadnje se večina zedini na enem. Ker je pot do poslednjega dolga in naporna, ni presenetljivo, da Lausche ne želi stopiti nanjo. Vendar pa ga utegnejo razmere same potisniti v o = spredje, če bi se na zveznem zborovanju dajala med seboj dva enako močna kandidata, od katerih ne bi nihče hotel popustiti v korist drugega. Tedaj, in verjetno samo tedaj, bi bilo mogoče, da bi se zborovalci odločili za kompromisno osebo, - in ta bi utegnila biti ohijski guverner Lausche. Če bi v naslednjih sedmih mesecih senator Kefauver pridobil na svojo stran toliko prospektivnih glasov kot jih zdaj pripisujejo Adlai Stevensonu, potem bi izbira guvernerja Lausche ta bila mogoča.

(zps)

GENERALI PRVE JUGOSLAVIJE

Vsi poznamo slavo, s katero so se odeli nekdanji srbski generali v balkanskih vojnah 1.1912-13 in nato v prvi svetovni vojni 1.1914-1918. Verjetno ne bom prav nič pretiraval, ako trdim, da ni postavljal v tistih letih, razen Nemčije, na noge niti ena druga država tako odlične vojske s tako sposobnimi generali kakor ravno mala in siromašna "balkanska" Srbija; njene tedanje zmage so postale po vsej pravici naravnost legendarne. Podlegla je šele 1.1915., ko so navalile nanjo od treh strani Avstrija, Nemčija in Bolgarska, a tudi njen tedanji "poraz" je ostal zavit v večno slavo.

Tako vojsko in tak njen poveljniški kader je mogla postaviti na noge samo zares demokratična, ustavna in ljudska Srbija pod vlado takega kralja, kot je bil Peter I. in takega državnika kot je bil Nikola Pašić. Po zmagovitih balkanskih vojnah se je sicer tudi v Srbiji skušala uveljaviti majhna, vseskozi rodoljubna, vendar naduto militaristična klika, "crnorukci", katerim so stopile velike zmage v glavo in so očitno stremeli za nekakim prikritim militarističnim režimom, toda daljnovidni Pašić jih je hitro ukrotil in vrnil na mesto, ki jim je pripadalo. Vojska namreč je in mora ostati obrambno sredstvo in prav nič drugega, a vodstvo narodnih zadev pripada izključno le odgovornim politikom, katere mora vojska brezpogojno ubogati. Politikujoči generali in oficirji so upropastili še skoro vsako državo. Ravno močna roka Pašića in demokratičnost kralja Petra I. sta potem dosegla da je ohranila Srbija tudi po balkanskih vojnah zdravo armado, ki se je potem v teku prve svetovne vojne tako proslavila.

Žal se je pa to po zedinjenju 1.1918. temeljito spremenilo. Kralj Peter I. je obnemogel ter umrl in kralju Aleksandru se je bilo po ljutih borbah posrečilo zlomiti Pašića ter uveljaviti svojo lastno avtokracijo. Pri tem se je opiral predvsem na generaliteto. Vojska je postala zgolj njegova osebna domena in on sam je izbiral, postavljaj, napredoval in odstavljaj vse generale in vse vojne ministre, a po njegovi smrti je nadaljeval z isto prakso knez Pavle v zvezi z dvorsko generalsko kliko in seveda tudi ob polni odgovornosti tedanjih vodilnih politikov od senilne dvorske kreature Uzunovića do Četkovića, dr. Korošca in dr. Mačka (tega seveda šele po 1.1938.).

Še pred umorom kralja Aleksandra ni bila nobena tajnost, da vodi na generaliteta z vojnim ministertvom in glavnim generalnim štabom ni bila le nekaka temna zakulisna klika, ki je imela največji vpliv na ves naš nesrečni politični razvoj, temveč tudi pravo kotišče vprav nesramne - korupcije. Dočim so hodili s slavo ovenčani generali in vojvode kralja Petra I. in N. Pašića v zakrpanih hlačah in so najskromnejše preživljali leta svojega pokoja, so si pa aleksandrovski generali prve Jugoslavije zidali po Beogradu palače s pokrađenimi milijoni. Vsi smo vedeli in videli to, toda ob vsakoletni proračunski debati se o proračunu ministrstva za vojsko ni niti enkrat razpravljalo, temveč se je vselej dvignil le en poslanec ter v že do neznosnosti oguljenih frazah proslavljal "našo slavno vojsko", predlagal sprejetje vojnega proračuna brez debate, nakar so svi, tudi opozicijski poslanci, zaploskali ter bolj ali manj soglasno odobrili milijardni proračun in kralj Aleksander ter za njim knez Pavle sta postavljala in odstavljala generale po svoji mili volji še naprej, generali pa so nemoteno politizirali in kradli dalje.

Kdo je bil tega kriv? Da, postavljaj je vse te generale izključno le dvor sam; toda prav vso odgovornost so nosile tudi vse vlade prve Jugoslavije in vsi poslanci vseh skupščin taiste. Ne, niso bili to samo "Srbi", temveč tudi vsi slovenski in hrvaški poslanci vseh 21 let prve Jugoslavije, kajti niti enkrat se ni uprl tej nesramni praksi noben slovenski ali hrvaški minister in niti enkrat se ni dvignil niti en slovenski ali hrvaški poslanec ter posvetil v ta generalni avgijski hlev, kar bi bila njegova dolžnost in je bil za to tudi razmeroma dobro plačan.

Seveda niso mogle izostati katastrofalne posledice takega brezvestnega postopanja dvora, vseh vlad in vseh naših poslancev. Še skoro ves današnji rod je živa priča, kako se je naša "slavna vojska" pod tako korumpirano dvorsko generaliteto naravnost sramotno in skoro brez borbe dobesedno čez noč - razsula. (Znano je, da so bili ravno mnogi generali, ki so ob izbruhu vojne prvi pobegnili.) In tudi po našem zlomu od okoli 200 naših generalov ni bilo niti enega, ki bi bil poskušal organizirati kak aktivni odpor proti okupatorju, temveč je bil to le skromni polkovnik Draža Mihailović, ki je živel stalno v precejšnji nemilosti v vodilnih generalskih krogih.

78 generalov v Titovino

In kako so se obnašali potem ti generali "naše slavne vojske" po sramotnem zlomu? Nedavno je ljotičevska ISKRA objavila poimenski seznam vseh jugoslovanskih generalov po stanju iz 1.1941., in tam berem, da

- je še danes v emigraciji..... 53 generalov,
- se ne ve za usodo 4 generalov,
- je pomrlo od 1.1941.dalje 33 generalov,
- se je iz vojnega ujetništva vrnilo k Titu 78 generalov,
- je med vojno doma pomrlo ali bilo ubitih od komunistov 24 generalov,
- je ostalo doma pod okupacijo in potem pod titovi 11 generalov.

Te številke so izredno poučne. Iz njih posnemam, da je bilo odvedenih v vojno ujetništvo okoli 130 generalov, ki so si vedno neka-ko monopolizirali nacionalistični patriotizem, a se jih je potem skoro dve tretjini kratko in malo požvižgalo na prisego "kralju i otadžbini" in hitelo domov uživati komunistično penzijo, dočim je premnogo nižjih oficirjev že poprej pometalo kraljevo kokardo v smeti in si prišlo rdeče Titove "peterokrake". Toda še bolj zanimivo je brati imenski seznam teh nekdanjih stebrov "kralja i otadžbine". Tam nam = reč berem, da so odšli domov uživati Titovo milost skoro vsi poveljniki naših sedmih armad iz 1.1941., in to: I. M.Radenković, II.D.Miljković, IV.P.Nedeljković, V.V.Cukavac, VII.J.Naumović, primorske armade M.Janković in dva poveljnika "vojne pozadine", P.Jurišić in Ž.Stani-savljević. Pa še lepše: v Titovo naročje so odhiteli tudi junak marčevskega puča, poveljnik našega letalstva in prvi predsednik london-ske vlade Dušan Simović, vojni minister B.Ilić, 15 letni maršal dvora J.Damjanović, poveljnik zračne obrambe T.Luković, komandant kraljeve garde M.Stajić, komandant konjeniške brigade kraljeve garde M.Županjevac, upravnik kragujevškega vojno tehničnega zavoda V.Lukić, poveljnik četniških bataljonov M.Mihailović itd, itd. In mnogih od teh ni bilo nič sram podajati ob prihodu h komunističnim jaslim javne izjave, v katerih so pljuvali na tisto preteklost, katero so v tako veliki meri ustvarjali ravno oni sami.

Ali si je sploh mogoče zamisliti bolj porazno sliko morale naše nekdanje generalitete. kot jo pa nudijo gornje številke in gornja imena. Mislim, da ne. Treba je pa seveda poudariti, da nikakor nočem demagoško generalizirati, kajti tudi med našimi predvojnimi generali so bili sposobni in častivredni možje; toda ravno gornje konkretne navedbe vprav kričeče dokazujejo, da ti poštenjaki niso dobivali vodilnih mest.

Misli za bodočnost

Ne bi bilo lepo, naslajati se nad brezvestno lahkomišelnostjo, s katero so dvor, vse vlade prve Jugoslavije in vse predvojne narodne skupščine osramotile slavne tradicije nekdanje srbske vojske. Strahoten račun za to brezvestnost vseh naših bivših ministrov in poslancev smo končno vendarle plačali mi vsi.

Ker je po toči pač prepozno zvoniti in je danes zaman tudi vsako tarnanje, bi se pa vendar morali iz te strašne šole mi vsi kaj

naučiti. In to bi po mojem bilo:

- nikoli več ne bi smela biti vojska monopol dvora (ali predsedni ka republike);
- nikdar več ne bi smel biti vojni minister general, odgovoren le kralju, ampak civilist, polno odgovoren samo narodni skupščini;
- nikdar več ne bi smelo biti pod kakršno koli krinko dopuščeno, da ostane armada brez najstrožjega nadzorstva narodne skupščine;
- brezpogojno bi bilo treba ostro že v kali zatreti vsak najmanjši poskus direktnega ali indirektnega vtikanja kateragakoli oficirja v kakšnekoli politične zadeve, ki morajo ostati izključna domena odgovornih vlad in narodne skupščine;
- ljudstvo ne bi smeli nikoli več trpeti, da bi kakšna politična stranka zlorabljal vojsko v svoje namene;
- če se kdaj vrnemo domov, bo treba brezizjemno pozvati na odgovor vse bivše generale in oficirje, ki so se težko pregrešili proti gornjim načelom; našim oficirjem bi bilo treba nato enkrat za vselej izbiti iz glave pošeljenje, da bi se še kdaj vtikali v zadeve, ki ne spadajo v njihovo čisto strokovno pristojnost, ali pa, da bi še kdaj vprizarjali - puče.

P.St.

PISMO UREDNIKU: G.urednik! V 177.št.KT je bil objavljen članek "Povratek s Cipra"(s podpisom "-o-").Videti je, da bi pisec rad dokazal, da so guerilske akcije grških prebivalcev Cipra omejene na metanje pokalic odn. žabic na angleške "okupatorje" na otoku in da so poročila v angleškem časopisju vse preveč temna in senzacionalno napihnjena. Zdi se mi, da so eksplozije ciprskih bomb, ki so doslej ubile že 12 angleških vojakov, požgale britanski institut v glavnem mestu in nekaj poštnih uradov in policijskih postaj na deželi, uničile vodovodne naprave v vojaških taboriščih, razbile urade na letališču, turističnem uradu, in nevarno ranile nešteto Angležev in ciprskih prebivalcev, vse preje kot pa prosta zabava, pri kateri "mladi angleški fantje -vo jakí ližejo sladoled".

M.G.

TISK IN SVOBODA: Ali je že bil kdaj napisan članek o tiskarskem škra tu in njegovih epopejah v svobodnem slovenskem tisku? Tako sem se vprašal, ko sem pred časom bral v "Ameriški domovini" o obstoju "Sovjetske demokratske zveze" v Trstu. Na smeh mi je šlo, ko sem sredi decembra zvedel iz "Katoliškega glasu" in celo videl sliko, da je sv.Janez Krstnik pridigal ob Jadranskem morju (Pod sliko nekega vodovja je bil namreč napis: "Pokrajina pri Jadrnu, kjer je pridigal sv.Janez Krstnik...") Teden dni kasneje pa sem poskušal zvedeti iz "Klica Triglava", kdaj bo napovedani sestanek Slovenskega društva, pa tega nisem mogel, čeprav je bila označena ura (ne pa dan).

Po tradiciji sodeč, sem pričakoval, da bo argentinska "Svobodna Slovenija" z velikanskim naslovom in z navdušenim, v srce segajočim u vodnikom oznanila svobodnim Slovencem, da je konec diktatorja grala Perona in da je končno tudi "Svobodna Slovenija - prvič, kar izhaja - postala svobodna. Pa ni bilo nič takega. Le suhoparno, dolgo poročilo o dogodkih, ki so pripeljali do gralovega padca. Niti črke v naslovu niso oznanjale neke posebnosti. Isto se je ponovilo, ko je namestu pre zidenta Lonardija prevzel oblast general Aramburu. Radoveden sem, kakš no nastališče je prevladalo v uredništvu: ali je bilo urednikom nerodno da so v tistih črnih dneh in letih tu in tam nekoliko preveč vsiljivo pisarili o gralu Peronu in njegovi soprogi, pa zdaj tega v spremenje = nih prilikah nočejo več storiti, - ali pa niso še povsem gotovi, če se časi peronizma le ne bodo spet vrnil, pa zato kaže biti v pisanju zadržan. - Na splošno se pa Slovenci niso slabo izkazali. Nihče se ni vključil v Peronovsko ss-ovsko "Narodno revolucionarno zvezo", kjer je bilo mnogo ustašev in nacistov. Tudi je razveseljivo, da se v času pre ganjanja katoliške Cerkve predstavnik Srbske pravoslavne občine ni ho tel odzvati pozivu, da bi se poklonil Peronu, čeprav so to storili neka teri protestantski, židovski in celo ruski pravoslavni duhovniki. Tiž.

NAROČNINA za KLIC TRIGLAVA: za celo leto 24/-, za četrt leta pa 6/-